

Ärendenummer: 511-3835-17, 0581, aktilaga 72

Till Länsstyrelsen i Östergötlands län

Härmed överklagas miljöprövningsdelegationens beslut att avslå Wind4shores ansökan om miljötillstånd för vindparken Vikboland Vind. Wind4shore yrkar att mark- och miljödomstolen ska bevilja det av bolaget ansökta tillståndet.

Miljöprövningsdelegationen (MPD) fastslår att Miljökonsekvensbeskrivningen kan läggas till grund för prövningen och samråden varit tillräckliga. Vidare att Norrköping kommun har tillstyrkt anläggningen.

MPD fastslår även att utbyggnaden av vindkraft är ett allmänt intresse och bidrar till att bland annat uppnå miljömålet om begränsad klimatpåverkan.

MPD påpekar att den som avser att bedriva verksamhet ska ha tillräcklig kunskap för att skydda människors hälsa och miljön mot skada och olägenhet. Vidare att bestämmelser för skydd för djur och växter MB 8 kap gäller och det innebär att artskyddsförordningen ska tillämpas.

MPD konstaterar att verksamheten planeras i ett område där det inte finns några riksintressen utpekade, men att det finns sådana områden utanför projektområdet.

MPD konstaterar att verksamheten är förenlig med den gällande översiktsplanen.

* * *

Miljöprövningsdelegationens motiveringar för att avslå ansökan:

MPD hävdar att

1. bolaget inte har redovisat ett underlag som visar att den valda platsen uppfyller kravet på en lämplig lokalisering enligt 2 kap 6 § miljöbalken, med hänsyn till risken för skada på havsörn.
2. inventeringar av flyttstråk inte är tillräckligt omfattande för en samlad bedömning av påverkan på flyttande fåglar.
3. närområdet med Östergötlands skärgård är värdefullt för friluftsliv.
4. upplevelsevärdet av landskapet kan påverkas negativt.
5. avsaknaden av en arkeologisk utredning i fält inte gör det möjligt att bedöma påverkan på fornlämningar.

Miljöprövningsdelegationen redovisar *inte* hur de positiva miljöeffekterna av vindparken, framför allt när det gäller klimatpåverkan genom en minskning av utsläppen med 130 000 ton koldioxid per år, har vägts mot de fem punkterna ovan.

Eftersom "Klimatförändringen är vår tids ödesfråga, och Sverige ska ligga i framkant i den klimatomställning som är nödvändig" (prop 2014/15: 123 s 8), är detta anmärkningsvärt.

Den 1 januari 2018 trädde den nya klimatlagen i kraft (**SFS nr: 2017:720**). Där stadgas att:

§2. Regeringen ska bedriva ett klimatpolitiskt arbete som

1. syftar till att förhindra farlig störning i klimatsystemet,
2. bidrar till att skydda ekosystemen samt nutida och framtida generationer mot skadliga effekter av klimatförändring,
3. är inriktat på att minska utsläppen av koldioxid och andra växthusgaser och att bevara och skapa funktioner i miljön som motverkar klimatförändring och dess skadliga effekter, och

4. vilar på vetenskaplig grund och baseras på relevanta tekniska, sociala, ekonomiska och miljömässiga överväganden.

Den planerade vindkraftsparken på Vikbolandet uppfyller, om den får byggas och tas i drift, samtliga fyra punkter i denna paragraf. Klimatlagen gäller beslut tagna efter den 1 januari 2018 och ska tillämpas på det beslut som länsstyrelsens miljöprövningsdelegation har fattat.

Länsstyrelsen arbetar på uppdrag av regeringen, och är skyldig att följa denna klimatlag. Miljöprövningsdelegationens avslag på vår ansökan, som leder till att utsläppen av koldioxid minskar med 130 000 ton om året, står klart i strid med den nya klimatlagen.

Bemötande av Miljöprövningsdelegationens motiveringar.

1. Risk för skada på havsörn

Havsörnsstammen har ökat kraftigt i hela landet efter att skadorna från PCB och andra miljögifter inte längre stör artens fortplantning. Den har ökat och fortsätter att öka även på Vikbolandet. Inom några år kommer stammen att vara så stor att den inte längre uppfyller kravet på rödlistning (den anses idag vara nära hotad). Havsörnsstammen är på god väg att bli livskraftig!

Samtliga aktiva häckningsplatser på den del av Vikbolandet där den ansökta vindparken planeras ligger på mer än 2 km avstånd från närmaste vindkraftverk (se bilaga 1).

Trots det menar miljöprövningsdelegationen att vindparken innebär en risk för skada på den lokala och regionala havsörnspopulationen. Det grundas på en skrivelse från naturvårdsverket, som på begäran av MPD skrivit ett yttrande i frågan (aktbilaga 62). I det yttrandet yrkar dock inte naturvårdsverket på att ansökan ska avslås. Verket uttalar sig dock i allmänna termer om tänkbara risker för faunan, med tonvikt på havsörn, men även om landskapsbild, friluftsliv och annat. Klimatförändringen nämns inte.

Risker för havsörn grundas på antaganden om hög flygaktivitet i området, som inte stöds av några fakta. De experter med god lokalkännedom som vi har anlitat gör inte den bedömningen, utan menar att havsörnen håller sig till kustlandskapet och skärgården. Detta är havsörnens naturliga habitat. Det framgår inte av något dokument i ansökan, men vi kan komplettera med ett yttrande från en ornitolog med god lokalkännedom om domstolen så begär.

MPD pekar på att det finns ett havsörnsbo som ligger längre från kusten än vindkraftverken, utan att precisera vilket bo som avses. Eftersom det bara finns ett sådant bo, som ligger bortom de två verken i Jonsberg, vet vi från arbetet med ett annat vindkraftsprojekt att det örnparet inte har sina flygvägar mot Bråviken, där andra örnpär har sina revir, utan mot Vikbolandets sydöstra kust. Även i detta fall åberopar vi muntlig bevisning. Vindparken har utformats med kännedom om de örnböna som finns i området, och verken har placerats så att de inte ska stå vägen för deras flygvägar.

Det finns i vart fall inte skäl att avslå *samtliga* vindkraftverk i ansökan på grund av detta enda bo.

Miljöprövningsdelegationen menar att det finns risk att övergivna eller nya böna, som eventuellt kan finnas eller komma att byggas inom projektområdet, kan börja användas igen. Det är dock inte rimligt för en projektör att ta hänsyn till vad som eventuellt kan hända i framtiden. I så fall kan ingenting planeras eller byggas någonstans. Det är en helt orimlig motivering för avslag på ansökan som gäller en verksamhet som ska pågå i minst 25 år.

Miljöprövningsdelegationens beslut om avslag på grund av risken för havsörn avviker starkt från den bedömning som EUs miljödirektorat förespråkar. Projektområdet ligger inte inom något område som

är skyddat i lag (naturreservat, Natura 2000, riksintresseområde). Det finns sådana områden vid kusten och i Bråviken, men alla ligger utanför projektområdet. MPD menar att närheten till skyddade områden (där det finns rastande fåglar) är ett skäl för avslag. EUs miljödirektorat menar däremot att det ska vara möjligt att bygga vindkraftverk till och med inom skyddade områden, så länge de övergripande naturliga ekosystemens hälsa upprätthålls.

I skriften *Habitatdirektivet - 20 år av skydd för den biologiska mångfalden i Europa* (Europeiska kommissionen, Generaldirektoratet för miljö, 2012), står

Habitatdirektivet stöder således principen om hållbar utveckling och integrerad förvaltning. Dess syfte är inte att utestänga samhällsekonomisk verksamhet från Natura 2000-områdena, utan att se till att den genomförs på ett sätt som skyddar och stöder de värdefulla arterna och livsmiljöerna i området samt upprätthåller de naturliga ekosystemens övergripande hälsa.

Vidare:

Nyexploateringar i Natura 2000 utesluts inte systematiskt, men måste genomföras med respekt för områdets integritet såväl som för arterna och livsmiljöerna i det. För att säkerställa detta infördes genom habitatdirektivet en särskild mekanism för godkännande av planer och projekt i och omkring Natura 2000-områdena.

I denna skrift nämns Vindkraftparken *Beinn an Tuirc* i Skottland, byggd inom ett Natura2000-område, som ett föredömligt exempel på hur vindkraft och naturskydd kan samordnas.

Upptäckten av ett par kungsörnar i området för en planerad vindkraftpark i Skottland förhindrade inte att den byggdes, utan inspirerade i stället till en väl övervägd strategi för att minimera byggets påverkan. Tack vare de ingående resultaten av bedömningen av miljöpåverkan kunde man hitta ett sätt att tillgodose örnarnas behov utan att minska vindkraftparkens lönsamhet.

Den planerade placeringen av turbinerna anpassades så att de hamnade utanför örnarnas kärnområde och en alternativ livsmiljö skapades för dem längre bort från turbinerna, vilket innebar att man måste röja bort icke inhemska barrträdplanteringar på ett fem kvadratkilometer stort område. De nyskapade livsmiljöerna gav dessutom örnarna nya födosökningsområden. År 2008 ruvade två kungsörnshonor i området.

Detta exempel handlar visserligen framför allt om tillämpningen av Natura 2000-bestämmelserna, men även artskyddet härrör från detta direktiv. Dessutom är skyddet för de arter som omfattas större inom ett Natura 2000-område än motsvarande allmänna skyddsbestämmelser som artskyddet innebär. Det innebär att tröskeln för vilken påverkan som tillåts är mycket lägre inom ett Natura 2000-område än utanför. Denna skotska vindpark består av 46 vindkraftverk, placerade *inne* i ett Natura 2000-område. EU:s miljödirektorat nämner detta som föredömligt exempel på hur utbyggnad av vindkraft kan samordnas med naturskyddet i Natura2000-nätverket.

Den ansökta vindparken består av högst 12 stycken vindkraftverk. De är inte placerade i Natura2000-områden eller områden skyddade på något annat sätt. De är placerade på mark som i sin helhet utnyttjas för jord- och skogsbruk. MPD har trots det avslagit ansökan. Det står i bjärt kontrast till den policy som EU:s miljödirektorat förordar.

Miljöprövningsdelegationen har vidare hänvisat till Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 18 maj 2018 i mål nr M 4319-17 och anser att förutsättningar är lika i de bägge prövningarna. Även om påverkan på havsörn är gemensamt i både dessa prövningar finns det även betydande skillnader. I detta mål finns ingen utredning som tyder på hög aktivitet i anslutning till det planerade verksamhetsområdet och det finns heller ingen utredning som motsäger bolagets uppgifter. I detta sammanhang bör två andra avgöranden från Mark- och miljööverdomstolen även beaktas, från den 13 respektive 18 juni 2018 i mål nr M 6313-17 respektive M 4249-17. I bägge dessa mål gjordes det av motparterna gällande att vindkraftverkens placering i förhållande till kända bon skulle medföra att fåglarna skulle behöva korsa vindparken för att ta sig till platserna för födosök. Det gjordes också gällande att utredningarna var bristfälliga och i mål nr M 6313-17 framhölls att området i fråga var ett viktigt häckningsområde för fiskgjuse och att hänsyn skulle tas inte bara till aktiva boplatser utan även till tidigare boplatser och att häckningsplatserna kan variera. Som framgår av Mark- och miljööverdomstolens domskäl beaktades dock bara de två aktiva boen vid bedömningen om risken med hänsyn till fåglarnas flygstråk. Trots dessa invändningar ansåg domstolen att tillstånd kunde beviljas.

Som anges i det senare avgörandet är det risken för påverkan på artens bevarandestatus som avgör om förbuden i 4 § artskyddsförordningen aktualiseras. I förevarande fall rådet ingen tvekan om att havsörnen är vanlig både regionalt och lokalt. Även om verksamheten skulle kunna påverka någon eller några av örnarna kommer det alltså inte att medföra någon negativ påverkan på artens bevarandestatus. Därmed föreligger inget hinder mot verksamheten ur den aspekten.

2. Inventering av flyttstråk

Länsstyrelsen framförde vissa krav på kompletteringar av miljökonsekvensbeskrivningen efter att den hade lämnats in. Ett av kraven var just mer omfattande inventeringar av flyttfågelstråk. En sådan genomfördes också (se bilaga 2). Vi hänvisade till en svensk forskningsrapport (*Umeå Energi 2012. Kontrollprogram för sträckande fåglar vid Hörnefors vindkraftanläggning, Enetjärn Natur AB och Hushållningssällskapet*) som visade att stort sett alla flyttfåglar – 97,5% - flyger över eller bredvid vindkraftverk (se bilaga 4). Denna rapportens slutsatser har inte ifrågasatts och den citeras i den senaste versionen av syntesrapporten *Vindkraftens påverkan på fåglar och fladdermöss* (Naturvårdsverket, 2017 rapport 6740).

Det innebär att vindkraftverk inte utgör någon risk för sträckande fåglar, och det finns därför inget rimligt skäl att göra några mer omfattande inventeringar av fåglars flyttstråk än som redan har gjorts. Detta godtog länsstyrelsen som godkände miljökonsekvensbeskrivningen. Det finns alltså vetenskapligt stöd för att vindkraftverk inte har någon påverkan på flyttande fåglar. Risk för skada på flyttfågel kan därför inte vara ett rimligt skäl att kräva ytterligare utredningar eller användas som skäl för att avslå ansökan.

3. Påverkan på friluftsliv

Östergötlands skärgård har stor betydelse för friluftslivet, framför allt det rörliga friluftslivet med fritidsbåtar. Projektområdet ligger dock inte i Östergötlands skärgård, utan på fastlandet på Vikbolandet. I projektområdet förekommer inget annat friluftsliv än svampplockning, rastning av hundar etc. Det sker i alla naturområden och vindkraftverk påverkar på intet sätt möjligheterna till den sortens friluftslivs. En vindpark snarare underlättar detta, eftersom området blir mer tillgängligt, genom de tillfartsvägar som byggs. Vi kan inte föreställa oss hur en vindpark där kan påverka friluftslivet på ett negativt sätt, som skulle motivera att ansökan avslås.

4. Landskapsbild

Vindkraftverkens påverkan på landskapsbilden har utretts och redovisats i ett flertal bilagor till MKBn samt dessutom i kompletteringar till denna (se bilaga 5). Det finns en landskapsanalys också som bilaga till Norrköping kommuns översiktsplan för vindkraft. Även i bilagan om kulturmiljö (*Vindbruk på Vikbolandet, Kulturmiljö och påverkansanalys*, Britta Wennstedt Edvinger, Arkeologiceentrum i Skandinavien, AC Rapport 1712) behandlas påverkan på landskapsbild. Där står:

Slutsatser av ovanstående är, att mellan kulturvärdena och de planerade vindkraftverken kommer avstånd att reducera vindkraftverkens upplevda skala. Vegetation och höjdryggar kommer att avvärja visuell påverkan i flertalet siktstråk. Ingenstans kommer något kulturvärde att omringas av vindkraftverk. Samtliga kulturvärden kommer även fortsättningsvis att kunna upplevas utan synliga vindkraftverk, men inte i samtliga siktstråk. Sådan ovälkommen omringning uteblir även avseende den ackumulerade effekten av de aktuella tre vindparkernas vindkraftverk. Sammanfattningsvis kommer framför allt avstånd, topografi och vegetation att verka avvärjande på den visuella påverkan.

Vindkraftverken är stora, men står utspridda längs kraftledningen så att det blir svårt att se mer än ett fåtal av dem åt gången, samtidigt som det kuperade och skogsklädda landskapet gör att verken skymms från de flesta utsiktspunkter. Hela vindparken kan möjligen ses från någon utsiktspunkt på andra sidan Bråviken. Vi kan inte föreställa oss hur denna vindpark skulle kunna påverka landskapsbilden på ett sätt som skulle motivera att ansökan avslås.

5. Arkeologisk fältutredning

Länsstyrelsen framförde vissa krav på kompletteringar av miljökonsekvensbeskrivningen efter att den hade lämnats in. Ett av kraven var just att göra fornminnesinventeringar i fält kring de tolv platser där vindkraftverken ska placeras. I den arkeologiska utredning som ingick i komplettering av ansökan, *Vindbruk på Vikbolandet, Kulturmiljö och påverkansanalys* (Britta Wennstedt Edvinger, Arkeologiceentrum i Skandinavien, AC Rapport 1712) konstateras att:

Möjliga negativa konsekvenser i form av fysisk påverkan på kulturhistoriska lämningar inne i projektområdet kan helt undvikas genom kännedom om dessas belägenhet. Då kan anläggningar anpassas till dem. Det sker genom arkeologisk utredning.

Vindbrukets flexibilitet innebär som regel att allmänna kulturmiljö-hänsyn med enkla medel kan upprätthållas. Om okända fornlämningar påträffas vid anläggningsarbeten ska markarbetena avbrytas och anmälan göras till länsstyrelsen av den som leder arbetet (KML 2 kap. 10 §).

Vi svarade att det inte är rimligt att behöva göra en så kostsam utredning innan vi har fått tillstånd och vet att denna kostnad kommer till nytta. Där åtog vi oss att genomföra en sådan fältutredning innan vi började bygga några vindkraftverk. Detta kan skrivas in som ett villkor för tillståndet.

En arkeologisk utredning görs för att fastställa om fornlämningar berörs av ett arbetsföretag. Beslut om arkeologisk utredning fattas av länsstyrelsen jämlikt kulturmiljölagens 2 kap. 11 §. Det finns INTE stöd i Miljöbalken för krav på arkeologisk utredning som underlag för miljöprövningen.

I dag är det ovanligt att man gör arkeologisk utredning innan miljötillståndet beviljats. Praxis är att skjuta på den arkeologiska utredningen tills man vet exakt vilka ytor som ska användas. Först då är det relevant att fastställa om fornlämning berörs. Normalt beviljas vindparker med villkor om

arkeologisk utredning. Den kan sedan göras frivilligt (utan länsstyrelsebeslut) eller efter länsstyrelsens beslut, men oavsett formen ska länsstyrelsen alltid godkänna rapporteringen.

Vindparkens lokalisering

Bolaget har gjort en lokaliseringsutredning, och kommit fram till att detta är det mest lämpade området på Vikbolandet i Norrköpings kommun för att bygga en vindkraftsanläggning. Det är dessutom det enda möjliga i kommunen. Bolaget har tidigare ansökt om att få bygga en semi-offshore vindpark vid Marviken, och fått avslag på den ansökan. Andra företag har sökt tillstånd att bygga vindkraft i de områden, utpekade som riksintresse för vindkraft och i Norrköpings kommuns översiktsplan för vindkraft, som ligger på andra sidan Bråviken, och fått avslag från miljöprövningsdelegationen. Områden i sydöstra delen av kommunen är uteslutna på grund av det militära stoppområdet kring det militära flygfältet i Linköping.

Bolaget har i sin ansökan och miljökonsekvensbeskrivning tydligt visat att den valda platsen *uppfyller* kravet på en lämplig lokalisering enligt 2 kap 6 § miljöbalken.

Utifrån dessa invändningar mot miljöprövningsdelegationens motiveringar för att avslå ansökan om att bygga en vindpark med 12 verk på Vikbolandet yrkar Wind4shore AB att domstolen upphäver miljöprövningsdelegationens beslut och beviljar tillstånd att bygga den ansökta vindparken.

Om domstolen finner att något av vindkraftverken utgör problem från miljösynpunkt, eller utifrån artskyddsförordningen, bör det vara möjligt för domstolen att precisera vilket verk som i så fall inte kan beviljas tillstånd, och ge tillstånd till de övriga.

Om kollisionsrisken är skäl för avslag för något av vindkraftverken, är bolaget berett att eliminera denna risk genom att installera fågelskyddssystemet dtBird (se bilaga 5) på de vindkraftverken. Det kan användas dels för att kartlägga havsörnens (och andra fåglars) flygrörelser, dels för att förhindra att kollisioner inträffar. Om de videofilmer som tas av dtBird-systemet visar att riskerna för fågelkollisioner är försumbar, kan systemet monteras ner efter en treårsperiod, i annat fall behålls systemet i drift under vindkraftverkets livstid.

Om domstolen bedömer det nödvändigt att göra arkeologiska fältstudier kring varje vindkraftverks placering, kan det läggas till villkoren för tillstånd.

Wind4shore AB genom

Tore Wizelius
Projektledare, Vikboland Vind

Bilagor:

1. Örnbon (hemligstämplad)
2. Flyttfågelstråk
3. Hörnefors-rapport
4. Landskapsanalys
5. DtBird